

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Buzatu, Gheorghe

MAREȘALUL ANTONESCU ÎN FAȚA ISTORIEI/

Gheorghe Buzatu – București: Paul Editions, 2021

2 vol.

ISBN: 978-606-9703-48-9

Vol.1 - 2021. - ISBN 978-606-9703-49-6

Redactare: *Mihaela Enache*

Nicoleta Petcu

Tehnoredactare: *Paul Editions*

Coperta: *Lucian Enache*

Paul Editions

Șos. Ștefan cel Mare nr. 15, Sector 2, București

www.pauleditions.ro

e-mail: pauleditions@gmail.com, office@pauleditions.ro,

vanzari@pauleditions.ro, nicoleta.petcu@pauleditions.ro,

mihaela.enache@pauleditions.ro

tel: 0730.660.427; 0731.884.583

Tipar: ARTPRINT

E-mail: office@artprint.ro

Gheorghe Buzatu

MAREȘALUL ANTONESCU ÎN FAȚA ISTORIEI

VOLUMUL I

În umbra mareșalului

Paul Editions

ÎN LOC DE «CUVÂNT ÎNAINTE»

MAREȘALUL ANTONESCU SAU UN OM AȘA CUM A FOST

Ion Antonescu - un nume pentru Istorie! Un nume de inconfundabilă și binemeritată **rezonanță** pentru istoria românească și continentală a veacului nostru **al XX-lea**, și nu numai atâta! Căci, cel care răspundea la apelativul prietenilor și, deopotrivă, al dușmanilor de domnul Mareșal, a dovedit, prin faptele sale și pilduitorul său sacrificiu, că a voit, a știut și a putut să se confrunte cu Istoria pe măsură ce i se impunea între „actorii” ei... Și nu un actor oarecare, ci unul de elită, dintre cei care, ajunși la nivelul deciziilor supreme, a dovedit că a fost capabil să-i pipăie pulsul, să-i determine cursul, chiar dacă, în final, în chip aparent, a ieșit un înfrânt. Numai aparent, spuneam, căci altminterlea Mareșalul a probat că era un profet din momentul în care - în clipa-i supremă a vieții și în momente de cumpănă grea pentru țară și neam, pe care le-a slujit cu o rară devoțiune - a afirmat credința în trăinicia actelor sale și recunoașterea postumă ce-o merita pe deplin.

Sub acest raport, cunoscutul său Testament politic, rostit în calitate de „ultim cuvânt” la procesul „trădării naționale” ce i-a fost înscenat de către ocupanții sovietici din 1946 și gauleiterii lor de la București, reuniți în c.c. al p.c.r., se dovedește a fi, cu trecerea anilor, unul dintre documentele tulburătoare ale istoriei noastre: „...Veți face mâine ceea ce eu am încercat să fac astăzi, dar am fost înfrânt! Dacă aș fi fost învingător, aș fi avut statui în fiecare oraș al României. Cer să fiu condamnat la moarte și renunț dinainte orică grațiere. În felul acesta voi fi sigur că voi muri pe pământul Patriei...”. Înfrângerea la care se referea Mareșalul a fost însă pasageră, de vreme ce idealul suprem, căruia i s-a dedicat - o României mare și puternică, înăuntrul și în afară - a rămas scump poporului român. Despre gradul în care Mareșalul, dominând istoria națională, s-a impus pe scena istoriei continentale și, în continuare nemijlocită, a celei universale ne-o demonstrează documentele anilor 1930-1945 și mărturiile celor ce

s-au perindat atunci pe scena vieții politico-diplomatice și militare, de la Hitler și Mussolini, de care l-a legat o alianță ce s-a dorit mult prea loială, fără a fi fost cazul, la Stalin, Roosevelt sau Churchill, care i-au fost implacabili inamici, trecându-l în categoria marilor criminali de război, mult prea lesne, dar suficient pentru a-l trimite fără drept de apel în fața plutonului de execuție!

S-a vorbit și se vorbește, mai ales în ultima vreme, de reabilitarea Mareșalului Antonescu. El nu are nevoie de așa ceva! Precum în viață, Mareșalul a avut și după moarte parte, dintre istorici, de admiratori și detractori; poate că termenii nu explică în chip potrivit sensul dorit, deoarece, credem noi, Ion Antonescu și epoca lui au nevoie - sub raportul cercetării științifice - de cea mai profundă înțelegere, înainte de orice. Or, în această privință nu este dificil a greși, am greșit și noi, dar esențial trebuie să rămână efortul continuu al specialistului de a-l integra pe om în epocă, ceea ce - suntem siliți să consemnăm - se poate realiza treptat și, mai cu seamă, în temeiul cunoașterii aprofundate a unui material documentar cât mai bogat și diversificat cu putință. Remarca nu se dorește o scuză, ci doar o constatare că cercetarea istorică reprezintă un proces, iar în cazul lui Antonescu este cu atât mai mult, și judecata dreaptă devine posibilă numai în funcție de „piesele” avute la dosar și de factorul „timp” ce trebuie să ne despartă de unghiurile înguste ale anilor 1940-1946, ca și de toate patimile lor... Fără a ne propune să aducem, acum, argumente speciale, dar suntem convinși, pe de altă parte, că „procesul” Antonescu este și va fi încă în plină desfășurare, iar cât timp el va dura, trăsătura de esență va să rezide în aspectele pro și contra ce se impun automat atenției noastre, a cititorului și chiar a specialistului avizat. Și aceasta nu pentru că Mareșalul a fost o personalitate plină de contradicții, ci mai degrabă totală, iar nimic nu este mai dificil decât de a descoperi... întregul! Mareșalul se explică prin epocă și viceversa, iar epoca în discuție - una cum nu există alta din istoria umanității, din punctul de vedere al predilecției publicului larg și specialiștilor. Dovadă ilustrativă în acest sens stau deja zeci și zeci de tomuri de documente române și străine, monografiile și studiile de specialitate publicate mai cu seamă în ultimii 20 de ani, după „deschiderea” largă a arhivelor occidentale cuprinzând fonduri din perioada ultimei conflagrații mondiale. Ce concluzii preliminare putem desprinde în baza a ceea ce se cunoaște la momentul actual? Din fericire pentru el, Mareșalul apare orișicând implicat în epoca pe care a dominat-o, implicat poate cu patimă, dar a acționat cel mai adesea cu dreptate. Tot

astfel, concluziile ce ni se prezintă conduc cvasiautomat spre anularea tuturor capetelor de acuzare prronunțate în mai 1946 și preluate apoi de propaganda comunistă în virtutea unui factor cât se poate de simplu: Mareșalul „îndrăznise” să poarte război cu U.R.S.S., primul stat comunist din lume, iar acesta, în condiții cunoscute, a putut supraviețui în 1941-1945 loviturilor Germaniei și aliaților ei (inclusiv România), pentru a fi răvășit în epoca postbelică de propriile-i contradicții de sistem, insolubile. Revenind la subiectul propus atenției cititorului, să reținem, așadar, împrejurările catastrofale în care Antonescu a ajuns la putere - o țară zdrobită de lovituri din afară (rășluirile teritoriale din iunie și august 1940) și convulsiile interne, provocate de emulii din București ai Berlinului și Moscovei, cele două capitale aflate în septembrie 1940 încă în „luna de miere”, deși în evident amurg și în perspectiva unui divorț, cu consecințe de cataclism. Ajuns la putere alături de legionari, Antonescu se va debarasa de ei la primul moment și cu ajutorul direct ori indirect ai lui Adolf Hitler, devenit între timp marele său aliat. De ce Germania? Antonescu s-a explicat de atâtea ori: în 1940 numai Germania s-a declarat dispusă să susțină granițele rămase României după grozavele rășluri teritoriale, s-o susțină întru a le reface și, ca politician și militar ce venea dintr-un anume mediu, numai cu Germania se putea susține ordinea socială pe vechiul continent față de presiunea comunistă de la Răsărit. Un alt fapt ce scapă de regulă atenției este acela că, în războiul purtat alături de Germania în Est, țelul fundamental a constatat în repararea nedreptăților comise de sovietici în 1940, înfăptuind, așadar, reunirea Basarabiei și Bucovinei de Nord ca țara-mamă. Iar aceasta era premisa reintegririi și a Ardealului de Nord, în funcție de desfășurarea ulterioară a ostilităților. Pe frontul de Est Mareșalul și armata țării au câștigat mai multe bătălii, iar în chip anume pe cea mai importantă din vara anului 1941 - recăștigarea Basarabiei și nordului Bucovinei. Decizia de a trimite trupele române dincolo de Nistru, luată la cererea lui Hitler, a fost și rămâne controversată, istoricul putând afla pentru ea argumente și contraargumente, deși, înainte de orice, trebuie să admitem că Ion Antonescu a avut de ales ca militar și ca om politic. Poate că - ne întrebăm - Mareșalul a greșit într-o postură, dar nu s-a înșelat în cealaltă?! Comparația cu Mannerheim este valabilă până la un punct, dar riscantă când luăm în atenție locul și rolul României pe continent la 1941... Cercetări intense (și norocoase!) ne-au pus la dispoziție o masă de documente din arhivele române și străine

referitoare la modul în care, după Stalingrad profilându-se sfârșitul Reichului nazist și, deci, al alianței României cu Axa, Mareșalul a inaugurat și a condus negocierile secrete de armistițiu cu reprezentanții puterilor Națiunilor Unite. Un fapt remarcabil reține atenția: Mareșalul a fost preocupat, înainte de toate, de a impune recunoașterea drepturilor și intereselor României chiar și adversarilor din război, sarcină riscantă, dar nu imposibilă cât timp putea miza pe faptul desprinderii pretimpurii din legătura cu Berlinul. Nu a făcut-o nici până la 23 august 1944, este adevărat, însă tot pentru că nu a admis să sacrifice interesele dintotdeauna ale țării, iar pe Hitler dorea - cum a și făcut-o în după-amiaza de 22 august 1944 - să-l avertizeze în privința deciziei de-a „dezerta” din Axă. În ceea ce privește negocierile propriu-zise, conducerea lor a asigurat-o cu fermitate și măiestrie, a fost aidoma unui programator aflat la pupitrul de comandă - aceasta-i rezultatul ce desprindem din parcurgerea unei mase de documente acoperind tratativele angajate prin Cairo, Ankara, Stockholm, Lisabona, Berna, Madrid, Istanbul etc. etc. Mareșalul cunoștea și domina problemele ivite pentru că trăia prin și pentru ele, iar ele erau ale țării! A fost - culmea situației! - un mare avantaj pentru Mareșal și echipa lui, dar din care a reieșit un mare dezavantaj: tratativele secrete de armistițiu au putut fi purtate, dar nu și finalizate; finalizarea, a revenit altora, forțelor de opoziție antiantonesciene, pe care trebuie să le înțelegem în acțiunea lor de a readuce cât mai grabnic țara în rândurile Națiunilor Unite, deși în condiții concrete inferioare celor smulse Aliatilor de oamenii Mareșalului și pe care, cu siguranță, ar fi știut să le impună, deoarece aveau un atu serios în vara anului 1944: rezistența armatei române pe aliniamentul Focșani - Nămolosa - Brăila, ce-l indispucea pe Stalin în măsura că era dispus să contramandeze ofensiva fronturilor 2 și 3 ucrainene în Moldova, în caz de rezistență! Tocmai pentru a impune asigurarea acestei apărări, Antonescu s-a decis în, noaptea de 22/23 august 1944 să continue lupta până la 26 august 1944, moment ales - cu totul independent! - și de delegații opoziției ca termen-limită pentru retragerea României din Axă și eliminarea Mareșalului. Când, în zorii zilei de 23 august 1944, un reprezentant al opoziției a aflat din întâmplare de intenția Mareșalului de-a pleca pe frontul din Moldova, unde în fapt voia să poarte până pe 26 august așa-numita „bătălie a armistițiului” (Ilie Șteflea), s-a declanșat un întreg mecanism, care a fost acela al unei lovituri de stat, bine pregătită anterior și concretizată cu invitarea Antoneștilor la Palatul Regal

din București, arestarea lor și, în consecință, a unora dintre colaboratorii lor. Armistițiul României cu Națiunile Unite s-a realizat, în consecință, pe baze noi, oricum nu pe cele în privința cărora Aliții conveniseră până atunci cu reprezentanții lui Antonescu. Țara fiind de-acum „deschisă” ofensivei trupelor sovietice, condițiile armistițiului au fost, se înțelege, foarte grele. În decurs de numai câteva săptămâni, România, care a realizat o desprindere de Axă cu profunde consecințe pe planul operațiunilor militare pe continentul european și pentru cursul războiului mondial, se va vedea în situația incredibilă, în ceea ce o privea, de a asista la lichidarea dominației germane, dar la întronarea ocupației sovietice!!! Antonescu și echipa lui în atare condiții au ajuns să fie regretați, ca să folosim un eufemism, însă cursul evenimentelor nu mai putea fi determinat. A fost și motivul pentru care, atunci și acum, cei care au acționat cu bună cpeđință la 23 august 1944 au fost priviți poate cu recunoștință, dar, în chip amestecat, și cu vagi acuzații de „trădare”, apoi chiar făcuți responsabili de introducerea trupelor sovietice în țară și de instalarea regimului comunist la București, prin delegații p.c.r., aduși eminentamente în furgoanele Armatei Roșii direct de la Moscova în august - septembrie 1944! Era o nouă dovadă că, fără Mareșalul Antonescu, catastrofa României în cel de-al Doilea Război Mondial nu numai că fusese ocolită, ci devenise inevitabilă. România a pierdut nu numai războiul, ci și pacea ce i-a succedat, fapt devenit realitate și în situația marilor învingători din 1945 - U.R.S.S., S.U.A. și Marea Britanie. Iar odată cu acestea se consuma sfârșitul Mareșalului, căzut sub gloanțele plutonului de execuție improvizat la 1 iunie 1946. Mareșalul sfârșea măreț, fără a se fi trădat pe sine și fără a se despărți de destinul poporului său, în privința căruia, nu o dată, a exprimat cel mai cald elogiu, precum cel din decembrie 1940:

„...Poporul românesc n-a lovit niciodată din spate și nu și-a dezlănțuit niciodată cuvântul sau fapta fără măsură.

Poporul românesc n-a cotropit niciodată un pământ străin și n-a atins nicio brazdă fără drept și fără luptă.

Pentru el, cuvântul a fost totdeauna sfânt. Și el a știut răspunde de veacuri la prietenie cu frățietate și la înțelegere cu recunoștință.

El nu primește nici lecții de cavalerism, nici pilde de onoare”.

*

Apariția lucrării Mareșalul Antonescu în fața Istoriei în cadrul colecției României în istoria universală o apreciem nu numai bine-venită, ci și naturală. În octombrie 1986, atunci când apărea

primul volum al colecției, subliniam în partea ce ne revenea din ampla Introducere că tomurile ce ne propuneam a le reține în serie trebuiau să surprindă „momentele când și modul cum istoria românilor s-a «implicat» în cea universală, ce anume a constituit evoluție intimă, paralelă, care au fost prezențele marcante pe «scena» istoriei planetare, în progresul civilizației universale ori, în sfârșit, ce impulsuri au fost receptate de români din afară de-a lungul unei existențe de două ori milenare, cum au fost primite, care a fost efectul lor și în ce fel au fost returnate factorilor exteriori și preluate de aceștia»¹ Departe de a renunța la direcțiile stabilite ale proiectului de atunci, concretizat de-acum în zece tomuri, considerăm că volumele consacrate Mareșalului Antonescu corespund integral profilului seriei Români în istoria universală, înainte de orice pentru că pur și simplu grație Mareșalului românii au înscris un capitol distinct în desfășurarea conflagrației secolului dintre 1939 și 1945. Materialele reținute (mărturii, comentarii, diverse documente - rapoarte diplomatice, sinteze, stenograme, proclamații, scrisori etc.), adunate și pregătite de-a lungul anilor, sunt rodul documentării în arhivele sau bibliotecile române și străine (indeosebi Biblioteca Academiei Române, Arhiva Ministerului de Externe al României, Biblioteca Centrală de Stat a României și Arhivele Statului din București, Biblioteca Centrală Universitară „M. Eminescu” din Iași, Biblioteca Română din Freiburg im Breisgau/R.F.G., Public Record Office din London - Kew Gardens, Biblioteca Congresului și National Archives din Washington, DC, Fundația F.D. Roosevelt din Hyde Park/New York și Hoover Institution on War, Revolution and Peace/Hoover Archives din Palo Alto, Stanford University, California). În chip deosebit, menționăm că în anii 1973-1974 am realizat, după îndelungi și delicate demersuri, o documentare corespunzătoare în arhivele fostului C.C. al P.C.R. și ale Institutului de studii istorice și social-politice.

După cum cititorul va desprinde lesne din lectura lucrării, nu numai natura materialelor supuse atenției sale este diversă, ci și calitatea lor. Faptul este pe deplin explicabil, mai ales că nu toți cei care s-au aflat - ca să spunem așa - în umbra Mareșalului Antonescu l-au „văzut” din același unghi sau au dat aceeași forță impresiilor consemnate; pe deasupra, unii s-au încredințat jurnalelor lor de îndată după întâlnirile și discuțiile cu Antonescu, în vreme

¹ Cf. Gh. Buzatu, et al. (coordonatori), *Români în istoria universală*, I, Iași, Universitatea „A.I. Cuza”, 1986, p. XLVIII.

ce numeroși au preferat s-o facă după câțiva ani ori câteva decenii, atunci când, deci, figura Mareșalului a putut să le apară „alterată” de scurgerea timpului, iar însemnările celor în cauză să fie „viciate” de extrem de bogata literatură istorică apărută în lume și consacrată epocii sau problemelor celui de-al Doilea Război Mondial. Cu mențiunea că, din motive asupra cărora nu considerăm că se impune să mai insistăm, am preferat să-l introducem pe cititor în perioada cea mai importantă, cea mai dificilă, cea mai controversată din viața și activitatea lui Ion Antonescu - aceea cât timp el a îndeplinit funcția de conducător al statului român, imprimând, în consecință, ritmul și convingerile sale desfășurării istoriei românești, și nu numai atât -, ne exprimăm convingerea că este preferabil să-l lăsăm suveran pe cititor, făcând el singur selecția fericită dintre numeroasele „piese” sau „argumente” pro și contra ce i le oferă în continuare voluminosul, grandiosul și încă deschisul „dosar Ion Antonescu”! Specificăm, de asemenea, că în cazul unor texte anterioare normelor ortografice „unice” introduse la începutul anilor '50, am considerat inutil să mai intervenim în privința transcrierii lor (vezi schița biografică oficială a generalului Antonescu din 1941 ș.a.)

Un cuvânt de aleasă mulțumire se impune tuturor celor care au sprijinit eforturile noastre și, în rândul întâi, colegilor care ne-au pus la dispoziție o serie de texte prelucrate - Stela Chepteia și dr. I. Saizu (documentele nr. 3, 17, 18, 29, 34, 42, 67, 68, 75, 81, 93, 119, 144, 150-152, 156 și 173), dr. Valeriu-Florin Dobrinescu (documentele nr. 52, 77, 85, 129, 135, 136, 155 și 170), dr. Sergiu Iosipescu (mai multe fotografii inedite) și, în cele din urmă, dar nu și cel mai puțin important, doamnei Henriette Magherescu și regretatului locotenent-colonel George Magherescu (impresii și studii inedite, fotografii). Am beneficiat, în continuare, precum la toate cele zece tomuri precedente publicate în colecția Români în istoria universală, de întreg concursul harnicilor tipografi ieșeni.

Mareșalul Antonescu în fața Istoriei alege calea tiparului într-o zi ce nu poate trece „neobservată” din viața eroului nostru. La 21 februarie 1941, mai precis, Antonescu primea din partea lui Constantin (Dinu) I.C. Brătianu, liderul de atunci al P.N.L., un important memoriu și pe marginea căruia a consemnat, în stilul lui caracteristic, hotărât și lapidar, plin de înțeles, că nu întrevedea pentru România „politica jocului de basculă” între marile puteri ale momentului și, mai cu seamă, în împrejurările existente... Era o constatare? Era un avertisment? Ori și una, și alta? Noi credem că mai degrabă. Dintre personalitățile trecutului românesc, Mareșalul

Antonescu aparține incontestabil acelei categorii de eroi cu totul restrânse fiindcă au dovedit un curaj și o demnitate nelimitate, admițând simultan să se înfățișeze contemporanilor lor așa cum au fost! Și, deși poate părea straniu, dar tocmai de aceea acești eroi, confrunțați cu judecata Istoriei, sunt cu atât mai dificil de înțeles. În ceea ce ne privește, fiind incredințați că spre această „înțelegere”, profundă și superioară, tinde și cititorul nostru, ne îngăduim să-i urăm succes și lectură plăcută în cursul „întâlniri” ce urmează cu Mareșalul Ion Antonescu!

Iași, 21 februarie 1990

GH. BUZATU

CRONOLOGIE

- 1882 (2/14 iunie) - S-a născut la Pitești Ion Antonescu
- 1898-1904 - Studii în școli militare
- 1904 - începe activitatea în armata română, cu gradul de sublocotenent
- 1905 - 1906 - Studii la Școala Superioară de Cavalerie din Târgoviște
- 1907 - Conduce o subunitate militară din județul Galați, unde participă la aplanarea răscăleii țăranilor, fapt pentru care a fost felicitat personal de prințul moștenitor (viitorul rege) Ferdinand
- 1908 - Avansat la gradul de locotenent
- 1911 - 1913 - Studii la Școala Superioară de Război din București
- 1912 - Avansat la gradul de căpitan
- 1913 - Participă la campania din Bulgaria (ca șef al Biroului de operații din cadrul Statului Major al Diviziei 1 Cavalerie), primind „Virtutea militară” de aur
- 1914 - 1915 - Comandant al escadronului de elevi de la Școala Superioară de Cavalerie
- 1915 - 1916 - Șef al Biroului de operații al Statului Major al Corpului 4 Armată
- 1916 (16 august) - numit de generalul C. Prezan șef al Biroului de operații al Statului Major al Armatei de Nord, pregătită să înceapă campania pentru eliberarea Transilvaniei
 - (1 noiembrie) - Avansat la gradul de maior și numit șef al Biroului de operații al Armatei 1 Române
 - (12 noiembrie) - Șef al Biroului de operații al Grupului de armate Prezan
 - (5 decembrie) - Șef al Biroului de operații al Marelui Cartier General Român comandat de generalul Prezan
- 1917 - Avansat la gradul de locotenent-colonel și, în continuare, menținut șef al Biroului de operații al M.C.G.R. (până la 1 aprilie 1918), în care calitate a avut un rol deosebit în pregătirea și conducerea luptelor din Moldova strălucit încununată cu izbânzile de la Mărăști, Mărășești și Oituz
- 1918 (1 aprilie - 28 octombrie) - Comandant al Regimentului 7 Roșiori
- 1918 - 1920 - Lucrează din nou sub comanda generalului Prezan